

Santa Coloma. Els orígens

videomapatge de l'església de Santa Coloma

Govern d'Andorra

Comú d'Andorra la Vella

CAT | CAST | FR | ENG

Santa Coloma. Els orígens

videomapatge de l'església de Santa Coloma

ÍNDEX

- 6. SANTA COLOMA**
  - Andorra la Vella

- 10. L'ESGLÉSIA**
  - La iglesia
  - L'église
  - The church

- 13. LA ICONOGRAFIA**
  - La iconografía
  - L'iconographie
  - The iconography

- 18. ELS ARTÍFEXS**
  - Los artífices
  - Les auteurs
  - The authors

- 24. EL PERIPLE DE LES PINTURES**
  - El periplo de las pinturas
  - Le périple des peintures
  - The journey of the paintings

- 36. EL VIDEOMAPATGE**
  - El vídeo mapping
  - Le mapping vidéo
  - Projection mapping

- 40. CONSERVACIÓ**
  - Conservación
  - Conservation
  - Preservation

- 44. PEUS DE FOTOGRAFIA**
  - Pies de foto
  - Légendes de photographie
  - Picture captions

[SANTA COLOMA]

ANDORRA LA VELLA

L'art romànic es desenvolupa a l'Occident europeu entre els segles XI i XIII, després de la desfeta de l'imperi Carolingi. El romànic es considera el primer estil artístic internacional, ja que la seva influència s'estén pràcticament per tot Europa i, a més, és un art universal perquè les seves característiques artístiques es repeteixen arreu on s'implanta.

CAST

El arte románico se desarrolla en Europa occidental entre los siglos XI y XIII tras la derrota del imperio Carolingio. El románico se considera el primer estilo artístico internacional, ya que su influencia se extiende prácticamente por toda Europa y, además, es un arte universal ya que sus características artísticas se repiten allí donde se implanta.

FR

L'art roman se développe en Europe occidentale entre les XIe et XIIe siècles, suite à la défaite de l'Empire Carolingien. L'art roman est considéré le premier style artistique international, puisque son influence s'étend pratiquement sur toute l'Europe. De plus, c'est un art universel puisque ses caractéristiques artistiques se répètent là où il s'implante.

ENG

Romanesque art develops in Western Europe between the 11th and 13th centuries following the defeat of the Carolingian army. Romanesque is considered to be the first international artistic style, as its influence spreads throughout nearly all of Europe, and is also seen as a universal art as its artistic characteristics are repeated wherever it is introduced.

3.

D'origen preromànic i construïda en un moment incert entre el segle VIII i IX, és una de les esglésies més antigues d'Andorra. Al segle XII, tenen lloc unes importants obres de reforma, entre les quals destaca la construcció del campanar de planta circular i la decoració de la capçalera de l'església amb un cicle pictòric mural: l'absis queda completament cobert de pintures al fresc que s'estenen a l'arc triomfal que tanca el cos amb un arc de mig punt ultrapassat, típic de l'arquitectura preromànica visigòtica.

[L'ESGLÉSIA]

LA IGLESIA
L'ÉGLISE
THE CHURCH

11.

CAST

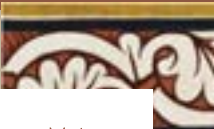
De origen prerrománico y construida en el siglo X, es una de las iglesias más antiguas de Andorra. En el siglo XII tienen lugar unas importantes obras de reforma, entre las cuales destacan la construcción del campanario de planta circular y la decoración de la cabecera de la iglesia con un ciclo pictórico mural: el ábside queda completamente cubierto de pinturas al fresco que se extienden hasta el arco triunfal que cierra el cuerpo con un arco de medio punto ultrapasado, típico de la arquitectura prerrománica visigoda.

FR

L'art roman se développe en Europe occidentale entre les XIe et XIIe siècles, suite à la défaite de l'Empire Carolingien. L'art roman est considéré le premier style artistique international, puisque son influence s'étend pratiquement sur toute l'Europe. De plus, c'est un art universel puisque ses caractéristiques artistiques se répètent là où il s'implante.

ENG

Built in the 10th century and of pre-Romanesque origin, it is one of the oldest churches in Andorra. Important renovations take place in the 12th century, which included the construction of a round bell tower as well as the decoration of the church with mural pictorial cycles: the apse is completely covered in frescoes stretching to the triumphal arch that closes the nave with a horseshoe arch typical of the pre-Romanesque and Visigoth architectures.

A la volta de l'absis (a l'esquerra si es mira de cara), hi ha el Crist en Majestat dins una ametlla mística envoltada pels símbols dels quatre evangelistes, una teofania sovint reproduïda en molts conjunts romànics, i, a l'altre costat, el Col·legi Apostòlic. A la paret frontal hi ha santa Coloma, la Mare de Déu, un colom i els apòstols sant Pere i sant Pau.

En aquest cas, és molt probable que el colom faci referència tant a l'Esperit Sant, present en el tema de la Pentecosta, com a la patrona de l'església. Al costat oposat, a l'extradós de l'absis hi figuren dos sants més sense identificar. Les pintures que s'ubicaven a l'intradós de l'arc i que representaven sant Silvestre i sant Gregori no s'han pogut recuperar; mentre que el primer es conserva al Mead Art Museum de Massachusetts, el segon es troba en parador desconegut.

El conjunt es completa amb les pintures que encara es conserven in situ al frontal de l'arc triomfal que corresponen a l'Agnus Dei ("Anyell de Déu"), dins un medalló sostingut per dos àngels i acompanyat d'una decoració a base de sanefes geomètriques.

[LA ICONOGRAFIA]

LA ICONOGRAFÍA
L'ICONOGRAPHIE
THE ICONOGRAPHY

CAST

En la bóveda del ábside (a la izquierda si se mira de frente) se halla el Cristo en Majestad, dentro de una almendra mística rodeada por los símbolos de los cuatro evangelistas (una teofanía habitualmente reproducida en muchos conjuntos románicos) y del otro lado se halla el Colegio Apostólico. En la pared frontal se encuentra santa Coloma, la Virgen, una paloma y los apóstoles San Pedro y San Pablo. En este caso, es muy probable que la paloma haga referencia tanto al Espíritu Santo, presente en el tema de Pentecostés, como a la patrona de la iglesia. En el lado opuesto, en el extradós del ábside, figuran dos santos más sin identificar. Las pinturas que se ubicaban en el intradós del arco y que representaban a San Silvestre y a San Gregorio no se han podido recuperar; mientras que el primero se conserva en el Mead Art Museum de Massachusetts, el segundo se encuentra en paradero desconocido.

El conjunto se completa con las pinturas que aún se conservan in situ en el frontal del arco triunfal y que corresponden al Agnus Dei ("Cordero de Dios"), dentro de un medallón sostenido por dos ángeles y acompañado de una decoración a base de cenefas geométricas.

FR

Sur la route de l'abside (du côté gauche si on regarde en face) se trouve un Christ en majesté à l'intérieur d'une mandorle entourée par les symboles des quatre évangélistes, une théophanie souvent reproduite dans beaucoup d'ensembles romans. De l'autre côté se trouvent les apôtres. Sur le mur frontal se trouvent sainte Colombe, la Mère de Dieu, une colombe et les apôtres saint Pierre et saint Paul. Il est ici fort probable que la colombe face référence à la fois au Saint-Esprit, présent dans le thème de la Pentecôte, ainsi qu'à la patronne de l'église. Deux autres saints non identifiés apparaissent sur le côté opposé, à l'extrados de l'abside.

Les peintures se trouvant à l'intrados de l'arc et représentant saint Sylvestre et saint Grégoire n'ont pas pu être récupérées : le premier se trouve au Mead Art Museum de Massachusetts tandis que le deuxième n'a pu être retrouvé.

L'ensemble est complété par les peintures toujours conservées sur place sur la partie frontale de l'arc triomphal, correspondant à l'Agnus Dei (« L'Agneau de Dieu ») à l'intérieur d'un médaillon soutenu par deux anges et accompagné d'une décoration à base de frises géométriques.

ENG

In the dome of the apse (on the left side if looked at directly) is a Christ in Majesty inside a mandorla and surrounded by the symbols of the four evangelists (a theophany often reproduced in many Romanesque ensembles), while the Apostles are present on the other side. On the frontal wall we find Saint Columba, the Mother of God, a dove and the Apostles Saint Peter and Saint Paul. In this case, the dove could very well be a reference to both the Holy Spirit (present in the theme of Pentecost) and the patron Saint of the church. On the opposite side, on the extrados of the apse, we can see two unidentified Saints.

The paintings located in the extrados of the apse which represented Saint Sylvester and Saint Gregory haven't been recovered: while the former is preserved at the Mead Art Museum of Massachusetts, the current location of the latter is unknown.

The ensemble is completed with the on-site paintings on the triumphal arch, corresponding to the *Agnus Dei* (the "Lamb of God") set inside a medallion held by two angels and accompanied by a decoration consisting of geometric motifs.

[ELS ARTÍFEXS]

LOS ARTÍFICES
LES AUTEURS
THE AUTHORS

A l'hora de parlar de l'autoria de les pintures tradicionalment atribuïdes al *mestre de Santa Coloma*, cal matisar que, si bé pertanyen a un mateix cercle artístic de pintors itinerants, no són obra d'una mateixa mà. Com bona part dels murals romànics del Pirineu, són obra de tallers nòmades de pintors que es desplaçaven periòdicament d'un lloc a un altre, i que segurament s'haurien format en unes mateixes escoles, fet que explicaria les característiques comunes i els paral·lelismes estilístics i iconogràfics evidents que hi ha entre tot un seguit d'obres.

Tot i que els murals de Santa Coloma, Sant Romà de les Bons, Sant Miquel d'Engolasters i Sant Cristòfol d'Anyós tenen similituds molt clares,

també presenten diferències notables pel que fa a la qualitat que ens fan pensar que van ser obra d'almenys dos mans.

CAST

A la hora de hablar de la autoría de las pinturas tradicionalmente atribuidas al maestro de Santa Coloma, hay que matizar que si bien pertenecen a un mismo círculo artístico de pintores itinerantes, no son obra de una misma mano. Como buena parte de los murales románicos del Pirineo, son obra de talleres nómadas de pintores que se desplazaban periódicamente de un lugar a otro, y que seguramente se habrían formado en unas mismas escuelas, lo que explicaría las características comunes y los paralelismos estilísticos e iconográficos evidentes que hay entre una serie de obras.

Aunque los murales de Santa Coloma, Sant Romà de les Bons, Sant Miquel d'Engolasters y Sant Cristòfol d'Anyós tienen similitudes muy claras, también presentan diferencias notables en cuanto a la calidad que nos hacen pensar que fueron obra de al menos dos manos.

FR

Si on parle de la titularité de ces peintures, traditionnellement attribuées au mestre (« maître ») de Santa Coloma, il faut préciser que bien qu'elles appartiennent à un même cercle artistique de peintres itinérants, elles ne sont pas l'œuvre d'une seule main. Comme une grande partie des peintures murales romanes des Pyrénées, elles sont l'œuvre d'ateliers nomades de peintres se déplaçant habituellement d'un endroit à un autre et ayant été formés dans les mêmes écoles. Ceci expliquerait les caractéristiques communes et les évidents parallélismes stylistiques et iconographiques présents dans plusieurs œuvres.

Même si les peintures murales de Santa Coloma, Sant Romà de Les Bons, Sant Miquel d'Engolasters et Sant Cristòfol d'Anyós présentent des similitudes très claires, elles présentent aussi des différences remarquables concernant la qualité, ce qui pourrait indiquer qu'elles sont l'œuvre d'au moins deux mains.

ENG

When discussing the authorship of the paintings traditionally attributed to the *mestre de Santa Coloma* ("Master of Santa Coloma"), one must take into account that, while they belong to the same circle of itinerant painters, they are not the work of a single hand. As with many other Romanesque murals of the Pyrenees, they are the work of nomad workshops whose painters periodically travelled from one place to another and were most probably trained in the same schools. This would explain the common characteristics as well as the stylistic and iconographic parallelisms shared by a number of these works.

Although the murals of Santa Coloma, Sant Romà de les Bons, Sant Miquel d'Engolasters and Sant Cristòfol d'Anyós present some clear resemblances, they also show remarkable differences in quality that make us think that they were the work of at least two hands.

EL PERIPLO DE LES PINTURES

EL PERIPLO DE LAS PINTURAS
LE PÉRIPLÉ DES PEINTURES
THE JOURNEY OF THE PAINTINGS

Les pintures de l'absis van ser arrancades mitjançant la tècnica de l'*strappo* i venudes a un antiquari barceloní. En canvi, les pintures que recobrien l'arc triomfal que separa la nau de l'absis es van conservar parcialment fins als nostres dies, darrere el retaule barroc d'entre els anys 1741 i 1749 que barrava l'accés a l'absis, ja que l'accés al gran públic va quedar restringit quan aquest espai va passar a usar-se com a sagristia.

L'abril de 1933, un marxant d'art va fer efectiva la compra i l'arrencament de les pintures i posteriorment van ser venudes i dispersades: la part més important es va vendre a un aristòcrata alemany d'origen jueu, col·leccionista d'obres d'art, el baró de Van Cassel, i la resta, a diferents galeries i museus.

8.

Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial la col·lecció d'art del baró va caure en mans del Tercer Reich, mentre ell es refugiava als Estats Units. En acabar la guerra, les pintures de Santa Coloma, així com la majoria d'obres d'art recuperades pels aliats, es van traslladar al Collecting Point de Munic, amb l'objectiu de retornar les peces als propietaris legítims. Si bé el baró va recuperar part de la seva col·lecció, les pintures de Santa Coloma van quedar a Munic per raons que desconeixem (és força probable que no s'establís una connexió clara entre les pintures i el baró). El fet és que l'any 1969 es van traslladar als dipòsits del Museu Estatal Prussià de Cultura, a Berlín, on van romandre molts anys sense ser exposades.

L'any 1989, el fragment del Crist en Majestat viatja a Andorra en règim de préstec per a l'exposició *Andorra medieval*. Aquest mateix any, comença també una acurada restauració del cicle pictòric, a Frankfurt, que es perllongarà deu anys. El 2003, el conjunt pictòric és exposat a Alemanya, a la Gemäldegalerie, i posteriorment viatja temporalment a Andorra en el marc de l'exposició monogràfica titulada *Magister Sancta Columba*.

El 2007, Andorra recupera un bé rellevant del seu patrimoni cultural amb el retorn definitiu de les pintures de Santa Coloma, després d'intenses negociacions efectuades pel Ministeri d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació del Govern d'Andorra amb els hereus del baró Van Cassel, el Govern alemany i la Fundació Prussiana del Patrimoni Cultural.

S'obren de nou al públic en les mostres patrimonials Andorra, *un profund i llarg viatge* (2008) i *Benvingudes a casa vostra* (2014).

CAST

Las pinturas ubicadas en el ábside fueron arrancadas mediante la técnica del strappo y vendidas a un anticuario barcelonés. En cambio, las pinturas que cubrían el arco triunfal que separa la nave del ábside se conservaron parcialmente hasta nuestros días, tras el retablo barroco de entre los años 1741 y 1749 que cerraba el acceso al ábside, ya que el acceso al gran público quedó restringido cuando este espacio pasó a usarse como sacristía.

En abril de 1933, se hizo efectiva la compra y el arranque de las pinturas por parte de un marchante de arte y posteriormente fueron vendidas y dispersadas: la parte más importante se vendió a un aristócrata alemán de origen judío y coleccionista de obras de arte, el barón de Van Cassel, y el resto a diferentes galerías y museos.

Con el estallido de la Segunda Guerra Mundial la colección de arte del barón cayó en manos del Tercer Reich, mientras él se refugiaba en Estados Unidos. Al terminar la guerra, las pinturas de Santa Coloma, así como la mayoría de obras de arte recuperadas por los aliados, se trasladaron al Collecting Point de Munich, con el objetivo de devolverlas a los propietarios legítimos. Si bien el barón recuperó parte de su colección, las pinturas de Santa Coloma se quedaron en Munich por razones que desconocemos (es bastante probable que no se estableciera una conexión clara entre las pinturas y el barón).

El hecho es que en 1969 se trasladaron a los depósitos del Museo Estatal Prusiano de Cultura en Berlín, donde permanecieron muchos años sin ser expuestas.

En 1989, el fragmento del Cristo en Majestad viaja a Andorra en régimen de préstamo para la exposición Andorra medieval. Ese mismo año comienza también una cuidada restauración del ciclo pictórico en Frankfurt, que se prolongará durante diez años. En 2003, el conjunto pictórico es expuesto en Alemania, en la Gemäldegalerie, y posteriormente viaja temporalmente a Andorra en el marco de la exposición monográfica titulada Magister Sancta Columba.

En 2007, Andorra recupera un bien relevante de su patrimonio cultural con el retorno definitivo de las pinturas de Santa Coloma, tras intensas negociaciones efectuadas por el Ministerio de Asuntos Exteriores, Cultura y Cooperación del Gobierno de Andorra con los herederos del barón Cassel, el Gobierno alemán y la Fundación Prusiana del Patrimonio Cultural.

Se abren de nuevo al público en las muestras patrimoniales *Andorra, un profund i llarg viatge* ("Andorra, un profundo y largo viaje", 2008) y *Benvingudes a casa vostra* ("Bienvenidas a casa", 2014).

FR

Les peintures de l'abside furent arrachées moyennant la technique du strappo puis vendues à un antiquaire de Barcelone. Par contre, les peintures recouvrant l'arc triomphal qui sépare la nef de l'abside furent partiellement conservées jusqu'à nos jours, derrière le retable baroque datant des années 1741 à 1749 qui bloquait l'entrée à l'abside, puisque l'accès à cet espace fut restreint au grand public au moment où celui-ci est devenu une sacristie.

En avril 1933, ces peintures furent achetées puis arrachées par un marchand d'art. Elles furent par la suite vendues et dispersées : la partie la plus importante fut vendue à un aristocrate allemand aux origines juives et collectionneur d'œuvres d'art, le baron de Van Cassel ; le reste fut vendu à plusieurs musées et galeries.

Avec l'éclat de la Deuxième Guerre Mondiale, la collection d'art du baron tomba entre les mains du Troisième Reich alors qu'il s'était réfugié aux Etats-Unis. À la fin de la guerre, les peintures de Santa Coloma, comme la grande majorité d'œuvres d'art récupérées par les alliés, furent amenées au Collecting Point de Munich, dans le but de les rendre à leurs propriétaires légitimes. Même si le baron récupéra une partie de sa collection, les peintures de Santa Coloma restèrent à Munich pour des raisons inconnues (il est fort probable qu'aucun lien clair n'ait été établi entre le baron et les peintures). Elles furent transportées aux dépôts du Musée d'État Prussien de la Culture à Berlin, et elles y restèrent un bon nombre d'années sans être exposées.

L'année 1989, le fragment du Christ en majesté voyage à Andorre en qualité de prêt pour l'exposition *Andorra medieval* (« Andorre médiévale »). Une restauration soignée du cycle pictural débutera la même année à Francfort et se poursuivra pendant 10 ans. L'année 2003, l'ensemble pictural sera exposé à la Gemälde Galerie en Allemagne et voyagera temporairement à Andorre par la suite pour l'exposition monographique *Magister Sancta Columba*.

En 2007, l'Andorre récupère un important bien de son patrimoine culturel avec le retour définitif des peintures de Santa Coloma après d'intenses négociations entre le Ministère des Affaires Extérieures, la Culture et la Coopération du Gouvernement d'Andorre et les héritiers du baron Cassel, le Gouvernement allemand et la Fondation du Patrimoine Culturel Prussien.

Elles seront à nouveau exposées en public lors des expositions patrimoniales *Andorra, un profund i llarg viatge* (« Andorre, un profond et long voyage », 2008) et *Benvingudes a casa vostra* (« Bienvenues chez vous », 2014).

ENG

The paintings of the apse were stripped by using a technique known as strappo, and were sold to an antiquary from Barcelona. The paintings of the triumphal arch that separate the apse from the nave, however, were partially preserved until today, hidden behind the baroque altarpiece (dating from 1741-1749) that blocked the entrance to the apse, as the access to that area was restricted once it became a sacristy.

The paintings were bought and stripped by an art dealer in April 1933; they were later sold and scattered: the biggest share was sold to a German aristocrat of Jewish origins and art collector, the baron of Van Cassel, while the rest was sold to various galleries and museums.

During World War II, the baron's art collection fell into the hands of the Third Reich as he sought refuge in the United States. At the end of the war, the paintings of Santa Coloma, along with the majority of art pieces recovered by the Allies, were transferred to the Collecting Point in Munich so they could be returned to their legitimate owners. While the baron recovered part of his collection, the paintings of Santa Coloma stayed in Munich for unknown reasons (it is highly probable that no clear connection was established between the baron and the paintings). In 1969, they were transferred to the deposit of the State Museum of Prussian Culture in Berlin, where they remained for many years without being exhibited.

In 1989, the Christ in Majesty fragment travels to Andorra as a loan for the Andorra medieval exhibition. On the same year, the ensemble undergoes an accurate restoration in Frankfurt which would continue for 10 years. It is exhibited at the Gemälde Galerie in Germany in 2003 and later travels back to Andorra temporarily for the Magister Sancta Columba monographic exhibition.

12.

With the final return of the paintings of Santa Coloma in 2007, Andorra recovers a relevant asset of its cultural heritage after intense negotiations between the Andorran Ministry of Foreign Affairs, Culture and Cooperation, the heirs of the baron Cassel, the German Government and the Prussian Cultural Heritage Foundation.

They were shown once again during the *Andorra, un profund i llarg viatge* ("Andorra, a deep and long journey", 2008) and *Benvingudes a casa vostra* ("Welcome home", 2014) exhibitions.

[EL VIDEOMAPATGE]

EL VÍDEO MAPPING
LE MAPPING VIDÉO
PROJECTION MAPPING

Retornar les pintures al seu emplaçament original és una tasca actualment impossible, i el videomapatge és la millor solució per veure in situ com lluien els frescos originalment. La tecnologia permet que les imatges projectades encaixin perfectament amb la forma quadrangular de l'absis i amb els fragments originals restants als murs de l'església acompanyats d'un joc de sons i llums que farà gaudir de sensacions els ciutadans i els transportarà emocionalment al segle xii, quan es van pintar.

13.

CAST

Devolver las pinturas a su emplazamiento original es una tarea actualmente imposible, y el vídeo mapping es la mejor solución para ver in situ como lucían los frescos originalmente. La tecnología permite que las imágenes proyectadas encajen perfectamente con la forma cuadrangular del ábside y con los fragmentos originales restantes en los muros de la iglesia, acompañados de un juego de luces y sonidos diseñados para provocar sensaciones y transportar emocionalmente a la ciudadanía al siglo XII, cuando se pintaron.

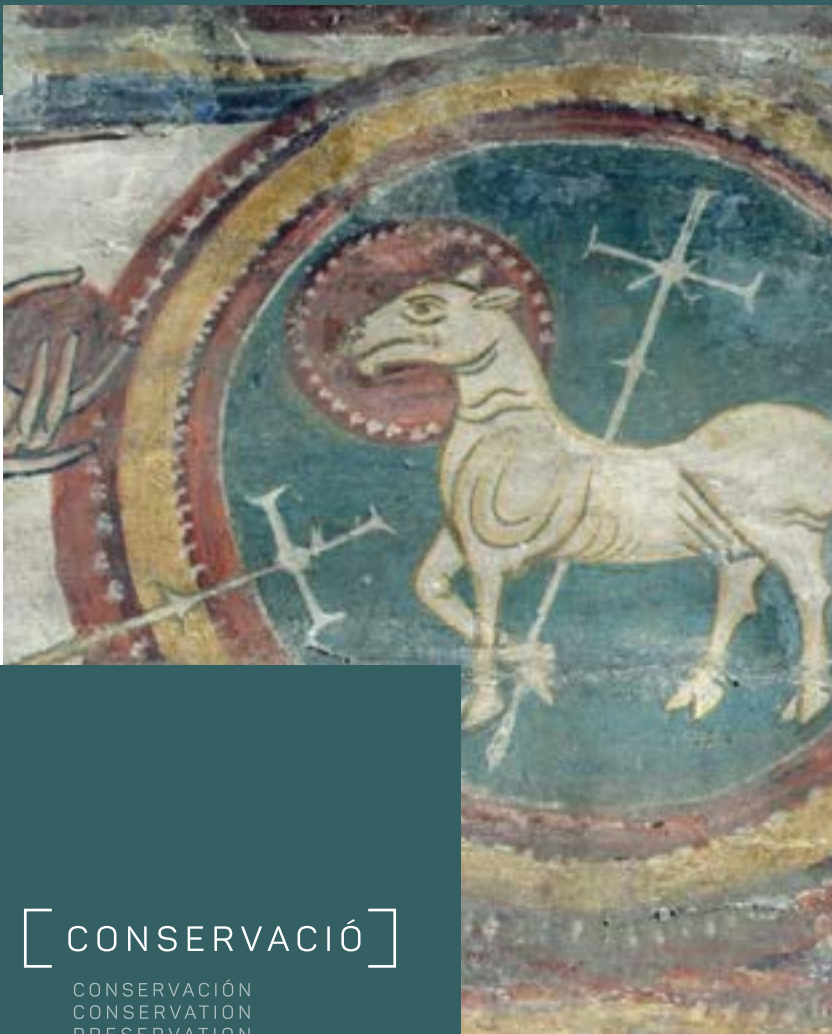

FR

Restituer les peintures à leur emplacement d'origine est une tâche actuellement impossible, et le mapping vidéo est la meilleure solution pour voir sur place l'apparence originale de ces fresques. Cette technologie permet aux images projetées de s'adapter parfaitement à la forme quadrangulaire de l'abside et aux fragments originaux présents sur les murs de l'église, accompagnés de sons et de lumière destinés à éveiller des sensations chez les citoyens et les transporter au XIIe siècle, date de création de ces peintures.

ENG

Returning the paintings to their original location is currently impossible, and so projection mapping is the best solution to witness the original appearance of the frescoes on site. This technology allows the projected images to perfectly fit with the square shape of the apse and with the original fragments present on site, in a display of lights and sounds for the public to enjoy as they are emotionally transported to the 12th century, when the ensemble was painted.

[CONSERVACIÓ]

CONSERVACIÓN
CONSERVATION
PRESERVATION

15.

Com la gran majoria de pintures murals que van ser arrencades amb la tècnica de l'strappo, les pintures de Santa Coloma presenten un desgast important de la capa pictòrica. Aquest estat de conservació també és degut al fet que van estar enrotllades durant molts anys, emmagatzemades en males condicions i traslladades d'un lloc a un altre, la qual cosa va produir danys a la capa d'arrebossat original, i deformacions i desprendiments de la capa pictòrica.

La restauració efectuada per un equip de professionals alemanys ha dotat el conjunt d'un suport que no solament restitueix la forma original de les pintures a l'absis de Santa Coloma, sinó que els dona l'estabilitat necessària de cara a eventuals canvis climàtics. Aquesta restauració acurada i complexa permet apreciar aquest cicle pictòric al més a prop possible del seu estat original, tot respectant el pas del temps i les vicissituds viscudes.

CAST

Como la gran mayoría de pinturas murales que fueron arrancadas con la técnica del strappo, las pinturas de Santa Coloma presentan un desgaste importante de la capa pictórica. Este estado de conservación también es debido a que estuvieron enrolladas durante muchos años, almacenadas en malas condiciones y trasladadas de un lugar a otro, lo que produjo daños a la capa de enlucido original, y deformaciones y desprendimientos de la capa pictórica.

La restauración efectuada por un equipo de profesionales alemanes ha dotado el conjunto de un soporte que no solo restituye la forma original de las pinturas en el ábside de Santa Coloma, sino que les da la estabilidad necesaria de cara a eventuales cambios climáticos. Esta restauración cuidadosa y compleja permite apreciar este ciclo pictórico lo más cerca posible de su estado original, respetando el paso del tiempo y las vicisitudes vividas.

FR

Comme la grande majorité des peintures murales arrachées moyennant la technique du strappo, les peintures de Santa Coloma présentent une usure importante de la couche picturale. Cet état de conservation est dû au fait qu'elles ont été enroulées pendant une longue période, stockées dans de mauvaises conditions et transportées d'un endroit à un autre. Tout ceci a causé des dégâts sur la couche de crépi original, ainsi que des déformations et des détachements de la couche picturale.

Réalisée par une équipe de professionnels allemands, cette restauration a donné à l'ensemble un support permettant non seulement de restituer la forme originale des peintures à l'abside de Santa Coloma, mais aussi de leur conférer la stabilité nécessaire face à d'éventuels changements climatiques. Cette restauration soignée et complexe permet d'apprécier ce cycle pictural en s'approchant le plus possible de son état d'origine, tout en respectant le fil du temps et les vicissitudes vécues.

ENG

As with many mural paintings stripped with the strappo technique, the paintings of Santa Coloma display an important degree of deterioration in the pictorial layer. This is also due to them having been rolled for many years, stocked in poor conditions and transferred from place to place, all of which has caused damage to the original coating layer, as well as deformations and detachments to the pictorial layer.

The restoration that was carried out by a team of German professionals has given the ensemble a support that not only restores the original shape of the paintings to the apse of Santa Coloma but also gives them the needed stability against eventual climate changes. This accurate and complex restoration allows the paintings to be shown closest to their original state while also respecting their evolution and the vicissitudes of time.

PEUS DE FOTOGRAFIA

1. Cara sud de l'església de Santa Coloma, amb el porxo construït aproximadament al segle XVI o al XVII, tot i que sembla que en substitueix un de més antic, i el campanar del segle XII.

Cara sur de la iglesia de Santa Coloma, con el porche construido aproximadamente en el siglo XVI o XVII (aunque podría estar sustituyendo otro más antiguo) y el campanario de siglo XII.

Côté sud de l'église de Santa Coloma, avec le porche construit vers les XVIe et XVIIe siècles (il en remplacerait un autre de plus ancien), et le clocher du XIIe siècle.

Southern side of the church of Santa Coloma, with its porch built around the 16th or 17th centuries (although it appears to be replacing an older one), and its 12th-century bell tower.

J. CASANOVA / FONS PCA

2. Detall del Crist en majestat del videomapatge de les pintures murals.
Detalle del Cristo en Majestad del vídeo mapping de las pinturas murales.
Détail du Christ en Majesté du mapping vidéo des peintures murales.
Detail of the Christ in Majesty in the projection mapping of the mural paintings.

BURZON & COMENGE / PLAYMODES

3. Vista general de l'església (1890-1910), en una imatge presa per Joaquim de Riba Camarlot, de casa Rossell d'Ordino.
Vista general de la iglesia (1890-1910) en una imatge tomada por Joaquim de Riba Camarlot de la Casa Rossell de Ordino.
Vue d'ensemble de l'église (1890-1910), dans une image prise par Joaquim de Riba Camarlot de la Maison Rossell d'Ordino.
Full view of the church (1890-1910) in a picture taken by Joaquim de Riba Camarlot of the Rossell House of Ordino.

ANA CR_0213

4. Crist en majestat del videomapatge de les pintures murals.
Cristo en Majestad del vídeo mapping de las pinturas murales.
Christ en Majesté du mapping vidéo des peintures murales.
Christ in Majesty from the projection mapping of the mural paintings.

BURZON & COMENGE / PLAYMODES

5. Fragment de les pintures murals originals de l'absis:

Crist en majestat i el tetramorf.

Fragmento de las pinturas murales originales del ábside:

Cristo en Majestad y tetramorfo.

Morceau des peintures murales originales de l'abside :

Christ en Majesté et tétramorphe.

Excerpt of the original mural paintings of the apse:

Christ in Majesty and tetramorph.

À. TENA / FONCS PCA

6. Dos detalls de les pintures murals originals:

a l'esquerra, santa Coloma i, a la dreta, la Mare de Déu.

Dos detalles de las pinturas murales originales:

a la izquierda santa Coloma y a la derecha la Virgen.

Détails des peintures murales originales:

sainte Colombe à gauche et la Vierge à droite.

Details of the original mural paintings:

saint Columba on the left and the Mother of God on the right.

FONCS PCA

7. Mare de Déu, santa Coloma i sant Pere del videomapatge de les pintures murals.

La Virgen, santa Coloma y san Pedro del vídeo mapping de las pinturas murales.

La Vierge, sainte Colombe et saint Pierre dans le mapping vidéo des peintures murales.

The Mother of God, saint Columba and saint Peter on the projection mapping of the mural paintings.

BURZON & COMENGE / PLAYMODES

8. Muntatge de les pintures murals a Barcelona després de ser arrencades l'any 1933.

Montaje de las pinturas murales en Barcelona después de haber sido arrancadas en el 1933.

Montage des peintures murales à Barcelone après avoir été arrachées l'année 1933.

The mural paintings in Barcelona after having been stripped in 1933.

INSTITUT AMATLLER D'ART HISPÀNIC - IM. 03835013 (FOTO GUDIOL GA-11016 / ANTE 1939)

9. Les pintures murals originals i la talla romànica de la Verge del Remei en l'exposició *Benvingudes a casa vostra (2014)*.

Las pinturas murales originales y la talla románica de la Virgen de los Remedios en la exposición *Benvingudes a casa vostra ("Bienvenidas a casa", 2014)*.

Les peintures murales originales et la taille romane de la Vierge du Remède lors de l'exposition *Benvingudes a casa vostra (« Bienvenues chez vous », 2014)*.

The original mural paintings and the Romanesque carving of Our Lady of Remedies during the *Benvingudes a casa vostra ("Welcome home")* exhibition in 2014.

J. CASANOVA / FONTS PCA

10. Les restes murals de l'extradós de l'arc triomfal que comunica la nau i l'absis, amb les restes de dos sants no identificats.

Restos murales del extradós del arco triunfal que comunica la nave con el ábside, con los restos de dos santos no identificados.

Restes murales de l'extrados de l'arc triomphal reliant la nef à l'abside, avec les restes de deux saints non identifiés.

Mural remains of the extrados of the triumphal arch connecting the nave to the apse, with the remains of two unidentified saints.

À. TENA / FONTS PCA

11. Sant Silvestre i sant Gregori, que es trobaven a l'intradós de l'arc triomfal.
 San Silvestre y san Gregorio, que se hallaban en el intradós del arco triunfal.
 Saint Sylvestre et saint Grégoire, se trouvant initialement à l'intrados de l'arc triomphal.
 Saint Sylvester and saint Gregory, originally on the intrados of the triumphal arch.

INSTITUT AMATLLER D'ART HISPÀNIC - IM. 03835013 (FOTO GUDIOL GA-11016 / ANTE 1939)

12. Vista interior de l'església abans de la reforma pel videomapatge.
 Vista interior de la iglesia antes de la reforma para el vídeo mapping.
 Vue de l'intérieur de l'église avant la rénovation pour le mapping vidéo.
 Inside view of the church prior to the renovations for the projection mapping.

J. CASANOVA / FONTS PCA

13. Videomapatge de les pintures murals.
 Vídeo mapping de las pinturas murales.
 Mapping vidéo des peintures murales.
 Projection mapping of the mural paintings.

D. PÉREZ / FONTS PCA

14. Videomapatge de les pintures murals.
 Vídeo mapping de las pinturas murales.
 Mapping vidéo des peintures murales.
 Projection mapping of the mural paintings.

D. PÉREZ / FONTS PCA

15. Detall de l'Agnus Dei de les pintures murals de l'arc triomfal.
 Detalle del Agnus Dei de las pinturas murales del arco triunfal.
 Détail de l'Agnus Dei des peintures murales de l'arc triomphal.
 Detail of the Agnus Dei of the mural paintings in the triumphal arch.

J. A. AGUARELES / FONTS PCA

